

Wyrok z dnia 6 maja 2004 r.

II UK 350/03

Warunkiem nabycia prawa do emerytury określonej w § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 maja 1989 r. w sprawie uprawnień do wcześniejszej emerytury pracowników opiekujących się dziećmi wymagającymi stałej opieki (Dz.U. Nr 28, poz. 149 ze zm.) jest niemożność podjęcia pracy albo konieczność jej zaprzestania ze względu na stan zdrowia dziecka i konieczność sprawowania nad nim stałej (ciągłej) opieki. Zaprzestanie pracy powinno nastąpić do dnia 31 grudnia 1998 r., a więc nie może nabyć prawa do tej emerytury matka, która w tej dacie pozostawała w zatrudnieniu, mimo stanu zdrowia dziecka wymagającego stałej opieki, jeżeli ustanie zatrudnienia uzależniała od pozytywnej decyzji organu rentowego przyznającego emeryturę.

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar, Sędziowie SN: Beata Gudowska, Roman Kuczyński (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 6 maja 2004 r. sprawy z wniosku Jadwigi G. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w B. o emeryturę, na skutek kasacji organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 22 lipca 2003 r. [...]

z m i e n i ł zaskarżony wyrok i poprzedzający go wyrok Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku z dnia 8 kwietnia 2003 r. [...] w ten sposób, że oddalił odwołanie wnioskodawczynie.

U z a s a d n i e

Decyzją z dnia 2 sierpnia 2002 r. Oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w B. odmówił wnioskodawczynie Jadwidze G. prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu sprawowania opieki nad dzieckiem wymagającym stałej opieki z braku zaświadczenia lekarskiego stwierdzającego wymóg takiej opieki oraz przystąpienia wnioskodawczynie do Otwartego Funduszu Emerytalnego.

Wyrokiem z dnia 8 kwietnia 2003 r. Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku, opierając się na opinii biegłych sądowych lekarzy, w świetle której syn wnioskodawczynie Bartosz wymaga stałej opieki i pomocy w zaspokojeniu potrzeb życiowych, przyznał wnioskodawczynie prawo do wcześniejszej emerytury od dnia 2 lipca 2002 r.

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku wyrokiem z dnia 22 lipca 2003 r. oddalił apelację organu rentowego od powyższego wyroku z uzasadnieniem, że postępowanie przed Sądem pierwszej instancji wykazało konieczność sprawowania opieki nad synem wnioskodawczynie, przystąpienie do Otwartego Funduszu Emerytalnego nie jest przeszkodą do ubiegania się o wcześniejszą emeryturę z tytułu opieki nad dzieckiem, nie stanowi także takiej przeszkody fakt, że wnioskodawczynie nie zaprzestała zatrudnienia, gdy nie miała zagwarantowanego prawa do emerytury.

Powyższy wyrok zaskarżył kasacją organ rentowy zarzucając naruszenie prawa materialnego - art. 186 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.) oraz § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 maja 1989 r. w sprawie uprawnień do wcześniejszej emerytury pracowników opiekujących się dziećmi wymagającymi stałej opieki (Dz.U. Nr 28, poz. 149 ze zm.). Organ rentowy podniósł w szczególności, że wnioskodawczynie nie zaprzestała wykonywania zatrudnienia, co jest warunkiem koniecznym dla nabycia prawa do wcześniejszej emerytury, jako że konieczność sprawowania opieki nad dzieckiem ma stanowić przeszkodę do uzyskiwania dochodu z tytułu własnej pracy i kontynuowania zatrudnienia do czasu ukończenia zwykłego wieku emerytalnego.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Kasacja ma usprawiedliwione podstawy. Przepis § 1 ust. 1 rozporządzenia z dnia 15 maja 1998 r. uzależnia uprawnienie do wcześniejszej emerytury od niemożności kontynuowania zatrudnienia z powodu stanu zdrowia dziecka. W przedmiotowej sprawie z akt rentowych wynika, że syn wnioskodawczynie Bartosz urodził się dnia 7 maja 1990 r., zaś wnioskodawczynie urodzona 27 czerwca 1955 r. od 19 roku życia do chwili obecnej (w dacie wyroku Sądu drugiej instancji) pozostaje (z przerwami na urlopy wychowawcze na dwoje dzieci) w zatrudnieniu. Stan zdrowia

dziecka, liczącego obecnie 14 lat, nie przeszkadzał zatem wnioskodawczyni w kontynuowaniu zatrudnienia przez te lata. Według jej oświadczenia na rozprawie apelacyjnej, dzieckiem opiekuje się na zmianę z prowadzącym działalność gospodarczą mężem i 24 letnim synem, studentem piątego roku studiów; syn Bartosz uczęszcza do szkoły (od września 2003 r. miał chodzić do pierwszej klasy gimnazjum), po szkole przychodzi do zakładu pracy powódki i czeka na zakończenie jej pracy. W tym stanie rzeczy zarzut naruszenia prawa materialnego ocenić należy jako uzasadniony, jakkolwiek zgodzić się trzeba ze stanowiskiem Sądu drugiej instancji, iż przystąpienie powódki do Otwartego Funduszu Emerytalnego nie ma wpływu na możliwość realizacji prawa do emerytury nabytego przed dniem 1 stycznia 1999 r. Natomiast nie do zaakceptowania jest stanowisko tego Sądu, że nie jest przeszkodą do przyznania wcześniejszej emerytury fakt wykonywania przez wnioskodawczynię pracy. Jeżeli bowiem ustawodawca wymaga, aby z powodu stanu zdrowia dziecka matka albo nie mogła w ogóle podjąć pracy, albo musiała przerwać zatrudnienie, to ustania zatrudnienia nie można uzależniać od pozytywnej decyzji organu rentowego w przedmiocie przyznania emerytury. Ustanie zatrudnienia z wymienionej przyczyny nabiera szczególnego znaczenia wówczas, gdy badanie warunków do wcześniejszej emerytury dotyczy stanu przeszłego. W wyroku z dnia 28 marca 2001 r., II UKN 285/00 (OSNAPiUS 2002 nr 22, poz. 556), Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że wnioski o emeryturę zgłoszone po 31 grudnia 1998 r. osób, które 1 stycznia 1999 r. spełniały wszystkie warunki nabycia prawa do emerytury z tytułu opieki nad dzieckiem specjalnej troski, podlegają rozpatrzeniu na podstawie przepisów obowiązujących do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Wnioskodawczyni nie spełnia warunku z § 1 ust. 1 rozporządzenia z dnia 1 maja 1989 r., ponieważ zarówno przed 31 grudnia 1998 r., w tej dacie i w następnym okresie pozostawała w zatrudnieniu, co dowodzi, że stan zdrowia dziecka nie mógł stanowić przyczyny ustania zatrudnienia (niezależnie od tego, że z medycznego punktu widzenia potrzeby takiej nie można wykluczyć).

Uzależnienie ustania zatrudnienia od przyznania emerytury a nie od konieczności sprawowania stałej opieki nad dzieckiem rażąco narusza § 1 art. 1 wskazanego rozporządzenia. Słuszne jest stanowisko organu rentowego, że emerytura dla osób opiekujących się dziećmi ze względu na stan ich zdrowia ma kompensować utratę możliwości uzyskania przez ubezpieczonego dochodu z tytułu własnej pracy, jest świadczeniem szczególnym i stanowi odstępstwo od ogólnych zasad nabywania

prawa do emerytury. Dlatego też warunki do jej nabycia należy, zdaniem Sądu Najwyższego, traktować ściśle.

Z powyższych motywów Sąd Najwyższy na podstawie art. 393¹⁵ k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.

=====